

УДК 347.651

Щодо отримання свідоцтва на спадщину

Автор: Степанов С.В., канд. юрид. наук, доцент кафедри спеціальних правових і процесуальних дисциплін Одеського інституту підприємництва та права, м. Одеса

Свідоцтво про право на спадщину є процесуальним нотаріальним актом, який засвідчує перехід права власності на майно від спадкодавця до спадкоємців. Якщо ж спадкове майно підлягає обов'язковій державній реєстрації, то свідоцтво про право на спадщину виступає для спадкоємців як правовстановлюючий документ. Право на спадщину, не оформлене у нотаріуса, не може бути реалізоване, якщо майно згідно з чинним законодавством підлягає обов'язковій державній реєстрації. Адже зміна власника цього майна неможлива без перереєстрації права власності. Саме тому оформлення свідоцтва про право на спадщину є обов'язковим, коли об'єктом спадкування є будинок, квартира, дача, земля, гараж та інше майно, яке підлягає обов'язковій державній реєстрації [2, с. 207].

Строк видачі свідоцтва про право на спадщину визначено у ч.1 ст.1298 ЦК України, яка передбачає, що свідоцтво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення шести місяців із часу відкриття спадщини. Указаний процесуальний строк встановлено з урахуванням шестимісячного строку для прийняття спадщини, визначеного у ст. 1270 ЦК України [1].

Окрім цього, строк для оформлення свідоцтва на право на спадщину подовжується, якщо виникнення права спадкування в особи залежить від інших осіб, зокрема, від факту прийняття чи неприйняття спадщини або відмови від прийняття спадщини іншими спадкоємцями. У такій ситуації згідно із ч. 2 ст. 1270 ЦК України строк для прийняття особою спадщини встановлюється у три місяці з моменту неприйняття іншими спадкоємцями спадщини або відмови від її прийняття.

Ще одним випадком, коли подовжується строк для оформлення права на спадщину, є спадкова трансмісія. Згідно зі ст. 1276 ЦК України, якщо спадкоємець за заповітом або за законом помер після відкриття спадщини і не встиг її прийняти, право на прийняття належної йому частки спадщини, крім права на прийняття обов'язкової частки у спадщині, переходить до його спадкоємців (спадкова трансмісія). Право на прийняття спадщини у цьому випадку здійснюється на загальних підставах протягом строку, що залишився. Якщо строк, що залишився, є меншим за три місяці, він подовжується до трьох місяців.

На жаль, у чинному законодавстві України не закріплено жодних юридичних наслідків, які можуть наставати у разі, якщо спадкоємець у встановлений законодавством шестимісячний строк прийняв спадщину, але не звернувся до нотаріуса після його закінчення за свідоцтвом про право на спадщину на нерухоме майно. Тобто спадкоємець може прийняти спадкове майно, у складі якого є нерухоме майно, користуватися ним, однак не оформляти свідоцтво про право на спадщину на нерухоме майно, що призводить до певної невизначеності правового статусу такого майна.

Припустимо, після смерті спадкодавця, який не залишив заповіту, спадкоємцями є його дружина, мати та двоє дітей у рівних частках. До складу спадкового майна входить жилий будинок. Власником будинку був померлий чоловік, однак у цьому будинку ніхто не проживав, оскільки мати померлого мешкала взагалі окремо, а сам спадкодавець з дітьми та дружиною проживали у в іншому будинку. Якщо пройшло вже декілька років, і ніхто із спадкоємців не звернувся до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини, то право на спадщину згідно зі ст. 1268 ЦК України мають тільки дружина та діти померлого як такі, що постійно проживали разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини. Фактично, відповідно до ч.3 ст.1268 ЦК України дружина та діти померлого вважаються такими, що прийняли спадщину.

Однак за цілого ряду причин (відсутність коштів, часу тощо) дружина не звертається до нотаріуса із заявою про оформлення права

на спадщину ні від свого імені, ні як законний представник своїх дітей. Це обумовлює невизначений правовий статус нерухомого майна та неможливість здійснення цивільно-правових угод щодо нього. Однак визнати таку спадщину відумерлою неможливо, оскільки є спадкоємці, які проживали на момент смерті спадкодавця разом із ним, і згідно з ч.3 ст.1268 ЦК України вважаються такими, що прийняли спадщину [3].

До того ж відповідно до ч. 4 ст. 1268 ЦК України малолітня, неповнолітня, недієздатна особа, а також особа, цивільна дієздатність якої обмежена, вважаються такими, що прийняли спадщину, крім випадків, встановлених частинами другою — четвертою ст. 1273 ЦК України. Тобто власники майна фактично існують, але право власності на нього не оформлене. У ситуаціях, коли спадкоємцями є неповнолітні діти, це може призводити до порушення їхніх майнових чи житлових прав.

Така невизначеність тягне порушення і прав кредиторів як померлого спадкодавця, так і спадкоємця. Адже неможливо звернути стягнення на майно, правовий статус та власник якого не визначені. У цій ситуації кредитори змушені звертатися до суду з позовом про спонукання оформити спадщину.

Враховуючи викладене, буде слушним визначити у ЦК України часову межу оформлення права на спадщину тривалістю у три роки. Вважаємо, що такого строку, який відповідає загальному строку позовної давності, буде достатньо для того, щоб оформити право на спадщину та підтвердити свої наміри виконувати обов'язки власника майна. Для неповнолітніх осіб цей строк доцільно продовжити до 5-ти років, а для обмежено дієздатних та недієздатних осіб його, як виняток, не варто застосовувати з метою недопущення можливості зловживання правом їхніми батьками, опікунами чи піклувальниками.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України – 2003. – №№ 40-44. – Ст.356.

2. Радзівська Л. К., Пасічник С. Г. Нотаріат в Україні: Навч. посіб. – 2-е вид., стер. / За відп. ред. Л.К. Радзівської. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 528 с.

3. Сobotник Р.В. Проблемні питання оформлення спадщини за законом / Р.В. Сobotник. // Сайт Юридичного журналу «Юрпартнер» – <http://www.journal.yurpayintel.com.ua/2011/3/article10/?view=comments>

УДК 347.211(043.2)

Проблема цивільно-правового регулювання особистих немайнових прав

Автор: *Проценко А. Р., студентка, Національний авіаційний університет, м. Київ*

Проблема правового регулювання особистих немайнових прав особи, громадянина є однією з найважливіших у цивільному праві. Кожна особа у правовій державі має відчувати свою правову та соціальну захищеність та повагу до особистості.

Аналізуючи ст. 269 ЦК, можна зробити висновок, що немайнові права – це юридично гарантовані права, які належать кожній фізичній особі від народження або за законом довічно, які не мають економічного змісту. Потрібно виділити властиві ознаки: по-перше, право належить особі довічно – це означає, що воно належить фізичній особі до моменту смерті, а юридичній особі – до моменту припинення; по-друге, право є немайновим – це означає, що в ньому відсутній майновий (економічний) зміст, тобто фактично неможливо визначити вартість цього права, а відповідно і блага, що є його об'єктом, у грошовому еквіваленті; по-третє, складаються з приводу особливої категорії об'єктів - немайнових благ, які неможливо відокремити від конкретної особи, а тому мають особистий характер; по-четверте, мають абсолютний характер - змістом особистих абсолютних правовідносин є суб'єктивні особисті права та відповідні обов'язки.